

Знаёмства дзяцей дашкольнага ўзросту з народнымі цацкамі жывёл і звяроў, і расказванне фальклорных твораў

Знаёмства выхванцаў з фальклорнымі творамі і народнымі цацкамі (або іх малюнкавымі вобразамі) свойскіх жывёл, звяроў, казачных і міфалагічных істотаў адбываецца ў час нерэгламентаванай дзейнасці адносна адукацыйнай вобласці “Мастацтва”.

Увазе педагогаў прапаноўваецца этнаграфічная інфармацыя пра мастацкі вобраз жывёл, звяроў, казачных і міфічных істотаў, аллюстраваны у фальклорных творах і народнай цаццы, і розныя варыянты інтэграваных заняткаў (мастацка-маўленчая і выяўленчая дзейнасць).

Працэс азнаямлення выхаванцаў з народнай цацкай пачынаецца з *падрыхтоўчага этапу*. Як ужо адзначалася, у працэсе адукацыйнай дзейнасці прадугледжваецца: азнаямленне выхаванцаў малодшай і сярэдняй груп з творамі беларускага народнага мастацтва, звязанымі з народнай цацкай; выхаванне зацікаўленасці да твораў народных майстроў Беларусі.

Певень-певунок

Певень — свойская птушка, вельмі патрэбная на сядзібе, адна з самых знакавых істотаў у беларускім фальклоры. Певень з'яўляецца сімвалам шчасця, сонца, жыццёвай сілы, урадлівасці, захавальнікам хатняга агню і дабрабыту. Як і сонца, ён «адлічвае час», вітае ўзыход нябеснага свяціла і таму ўяўляецца галасістым вестуном святля. Загадка «Не кароль, а ў кароне, не гусар, а пры шпорах, гадзінніка не мае, а час знае», складзеная народам пра пеўня, вызначае яго характэрныя рысы.

Певень цесна звязаны з культуам хатняга духу. Да гэтага часу бытуе звычай у новую хату першым запіхнуць пеўня, каб ён прагнаў нечысць і

прынёс шчасце. Па яго паводзінах можна было даведацца пра будучае жыццё – калі заспявае, значыць, у новай хаце зажывеца весела.

Калі певень праспявае на варотах ці веснічках, то трэба чакаць госця. А па напрамку пеўневай галавы можна вызначыць той бок, адкуль прыкладна ён з'явіцца.

*Пра пеўніка распавядаецца: ў **забаўлянках** «Ходзіць певень па капусце...», «Кукарэку, певунок...»; у **вершах** «Храбры певень» Я. Коласа; у **казках** «Зайкава хатка», «Як курачка пеўніка ратавала», «Коцік, пеўнік і лісіца» .*

Другая малодшая група

Знаёмства з цацкай і

расказванне забаўлянкi «Да нас ў госці прыйшоў пеўнік-певунок»

Мэта: пазнаёміць з цацкай “Пеўнік-певунок»; забяспечыць асобна-арыентаванае ўзаемадзеянне цацкі з дзіцём (“ пазнаёміць” пеўніка з кожным дзіцём); даць магчымасць усім дзецям пагуляць з цацкай, падтрымаць іх жаданне падаць голас так, як гэта робіць пеўнік .

Матэрыял: цацкі “Пеўнік-певунок”(народная і прамысловая)

Ход

Педагог наказвае цацку.

Педагог. Паглядзіце дзеткі. Гэта пеўнік (народная цацка). Ён вітаецца з вамі: “Добры дзень!,”Ку-ка-рэ-ку”. Уранку пеўнік прачынаецца і будзіць курачак і маленькіх дзетчак.

Педагог распавядае забаўлянку пра пеўніка “Пеўнік” П. Місцюка:

Люлі, люлі, люлі,

Курачкі паснулі,

Толькі пеўніку не спіцца:

Ранак ён праспаць баіцца.

Педагог. Вось наш пеўнік (прамысловая цацка). Які ён прыгожы. Паглядзіце: грабеньчык і бародка ў яго чырвоныя. Крыльцы і хвосцік рознакаляровыя – белыя, чырвоныя, зялёныя. На шыйцы прыгожы ўзорны каляровы абадок. Пеўнік спявае сваю песеньку. Давайце заспяваем песеньку разам з пеўнікамі. Педагог прапаноўвае кожнаму дзіцяці праспяваць песеньку разам з пеўнікамі.

Гульня-забава «Гуляем з пеўнікамі ў хованкі»

Мэта: выклікаць цікавасць дзяцей да гульні з дарослым і дапамагаць засвойваць дзеянні з цацкамі; пачынаць фарміраваць у дзяцей уменне прымаць уяўляемую сітуацыю і авалодваць першымі гульнявымі дзеяннямі, якія адлюстроўваюць фрагмент добра вядомай ім жыццёвай сітуацыі.

Матэрыял: цацка “Пеўнік-певунок” (народная)

Ход

Педагог. Паслухайце, хто гэта вас кліча: “Ку-ка-рэ-ку!” (Адказы дзяцей)

Педагог. Так, гэта пеўнік. Ён запрашае вас пагуляць ў хованкі.

Пеўнік будзе хавацца, а вы будзеце шукаць і называць месца, дзе ён схавалася. Каб вам было лягчэй, пеўнік, калі вы да яго будзеце набліжацца, падасць голас. Вось так: “Ку-ка-рэ-ку”.

Сярэдняя група

Разглядванне цацкі і раказванне забаўлянкі “Ходзіць певень па капусце”

Мэта: наладзіць з дзецьмі эмацыянальна-станоўчы кантакт, узбагачаць ўяўленнямі і выклікаць цікавасць да разглядвання цацкі; пазнаёміць з пабудовай цацкі, звярнуць увагу на яе колер; практыкаваць малых ў спяванні калыханкі.

Матэрыял: цацкі “Пеўнік-певунок” (народная і прамысловая).

Ход

Педагог. Паглядзіце, хто да нас прыйшоў. (паказвае народная цацку).

Так, гэта певень-песунок, чырвоненькі грабянёк.

Паслухайце пра яго забаўлянку “ Ходзіць певень па капусце”

Ходзіць певень па капусце,

Носіць сон ў белай хусце.

Усім дзецям прадаваў,

А Ганульцы дарма даў.

Хто з вас хоча расказаць пра пеўніка, як ён раздае малым дзеткам сон? Вазьмі песунка ў рукі і раскажы, як ён ходзіць па капусце і носіць сон ў белай хусце. Пагуляй з пеўнікам, раскажы як ён прадае сон.

Разглядванне цацкі і расказванне забаўлянкі “Кукарэ-э-ку, песунок...”

Мэта: выклікаць у дзяцей цікавасць да фальклорных твораў; выкарыстоўваць цацку з мэтай канцэнтрацыі ўвагі выхаванцаў; спрыяць разуменню маўлення дарослага з апорай на нагляднасць; працягваць ствараць сітуацыю асобасна-арыентаванага ўзаемадзеяння цацкі з кожным дзіцём.

Матэрыял: прамысловыя і народныя цацкі: пеўнік-песунок і курачка-рабушэчка.

Ход

Педагог (паказвае народную цацку “Пеўнік-песунок”, пытаецца ў дзіцяці) Хто гэта? Чаму ты так думаеш? Як ты здагадаўся (лася), што гэта пеўнік? Ці прыгожая цацка? Што ў яе прыгожае? Пакажы, як песунок голас падае? (ку-ка-рэ-ку).

Песунок весела спявае сваю песеньку для курачкі-рабушэчкі.

Педагог (паказвае народную цацку “Курачка”).

Паглядзіце на курачку. Ці прыгожая цацка? Што ў яе прыгожае? Пакажы, як курачка голас падае.

Педагог (показує народні ціпки курочки і п'єніка) розказує забавлянку.

Кукарэку, певунок,

Залаценечкі чубок,

Пад паветачку пайшоў,

Курку-рабку там знайшоў.

Пачаў курку пытаць,

Ці ўмеє чытаць.

- Не чытаю, не пішу,

Толькі яйкі нясу,

Штодзень дзецям нашу

Аж па цэламу кашу.

Прапаноўвае праслухаць забавлянку яшчэ раз.

Пры паўторным азнаямленні з цацкай можна прачытаць вершык Рыгора Барадуліна “ П'єнік-весьялун ” і паказаць прамысловую цацку..

П'єнік-весьялун

Ку-ка-рэ-ку!

Хвост дугой.

Не сябрую я з тугой.

Я знайшоў

Для малышоў

Зерне дзіўных спарышоў.

Вырастае з зерня смех,

Аж яго не ўмесціць мех.

А яшчэ

Растуць загадкі,

Жарты,

Казкі-самаскладкі,

Прыбабунькі

І шаптушкі

Хітрыя тапыраць вушкі.

І казычуць,

Як іглічкі,

Весялінкі штохвілінкі.

Тых,

Хто сумным стаць паспеў,

Будзіць

Мой вясёлы спеў.

**Расказванне верша Я. Коласа “Храбры певень” і апісанне цацкі
“Пеўнік”**

Мэта: развіваць у дзяцей уменне разумець змест вершаваных тэкстаў, адчуваць рытм вершаваных радкоў; падтрымліваць у выхаванцаў жаданне самастойна выразна расказаць верш напамяць.

Матэрыял: прамысловая цацка “Пеўнік-певунок”

Ход

Педагог. Паглядзіце на цацку. Назавіце, хто гэта? Так, гэта пеўнік.

Апішыце пеўніка, які ён? (У пеўніка чырвоны грабеньчык, чырвоная бародка прыгожы рознакаляровы хвост і крылы).

Паслухайце верш пра пеўніка **“Храбры певень”**, які напісаў Якуб Колас:

Па надворку певень ходзіць,

За сабою куры водзіць

І крычыць: -- Сюды! Сюды!

Як кіўне ён галавою,

Сыплюць куры чарадою –

Як адна бягуць туды.

А калі хто кур пужае,

Певень грозна загукае:

-- Хто такі там? Хто такі?

Педагог. Як ў вершы расказваецца пра пеўня з птушынага двара? Паўтарыце словамі з верша, як пеўнік гукае курачак? (А калі хто кур пужае, певень грозна загукае...). Вось такі храбры певень. Паспрабуйце расказаць вершык пра пеўніка самастойна.

Расказванне казкі “Коцік, пеўнік і лісіца” і разглядванне малюнкавых вобразаў “ Коцік”, “Пеўнік”

Мэта: выклікаць у дзяцей цікавасць да фальклору: выкарыстоўваць малюнкавыя вобразы “ Коцік” і “Пеўнік” з мэтай канцэнтрацыі ўвагі дзетак; спрыяць разуменню маўлення дарослага з апорай на нагляднасць; працягваць ствараць сітуацыю асобна-арыентаванага ўзаемадзеяння малюнкавых вобразаў жывёл з кожным дзіцём; развіваць навыкі дыялагічнага маўлення ў працэсе драматызацыі асобных урыўкаў казкі.

Матэрыял: малюнкавыя вобразы коціка і пеўніка

Ход

Педагог паказвае дзеткам малюнкавыя вобразы коціка і пеўніка, прапаноўвае апісаць іх.

Педагог. У якіх казках вы сустрэкаліся з катком і пеўнікам?

Прапаноўвае паслухаць казку “Коцік, пеўнік і лісіца”

Педагог (пасля расказвання). Ці можна назваць коціка і пеўніка сапраўднымі сябрамі? Чаму? Якімі словамі можна расказаць пра ліску? Якая яна ў казцы? Паглядзіце на малюнкавыя вобразы пеўніка і коціка і ўзнавіце ўрывак з казкі, дзе коцік размаўляе з пеўнікам.

Коцік-варкоцік

Вобраз ката ў казачным фальклоры беларусаў мае станоўчую характарыстыку. Кот выступае як хітрая, увішняя (кемлівая жывёла, верная свайму гаспадару, дапамагае яму ў крытычныя моманты жыцця). Кот — жывёла, блізкая да чалавека, здольная дапамагчы яму. Той, хто забіваў яе, ніколі ні ў чым шчасця не меў. Кот, як і певень, цесна звязаны з культурам хатняга духу. Перад тым як перайсці ў новую хату, туды заносілі і саджалі на ноч ката і пеўня. Нядобрыя духі не любяць гэтых жывёл і ўцякаюць з той хаты.

Кот і кошка спрыяюць нараджэнню значнай колькасці дзяцей у сям’і. Таму ў час вяселля пад ложка маладым саджалі кошку з кацянятамі, каб было многа дзяцей. Лічылася, што менавіта кот мог «падарыць» немаўляці моцны і добры сон. Нездарма у народзе казалі «спяваць ката», гэта азначала заспяваць калыханку.

*Пра ката распавядаецца: у **забаўлянках** «А ты, коцінька-каток...», «Апсік, апсік, каточак...», «А ты, каток шэры», «Не хадзі, коцік...», «Ходзіць коцік па палях», «Кіска...»; у **вершах** «Коця і Каця» В. Віткі, «Адмарозіў лапкі» І. Муравейкі, «Коцік-варкоцік» Н. Галіноўскай, «Коцік» Я. Журбы; у **казках** «Коцік Петрык і мышка», «Коцік, пеўнік і лісіца», «Каток — залаты лабок».*

Айчынныя і замежныя пісьменнікі стварылі ў сваіх творах шматгранны вобраз ката, яго паводзіны і характар .

Другая малодшая група

Знаёмства малюнкавым вобразам катка-залатога лабка

“Да на ў госці прышоў каток-залаты лабок”

Мэта:пазнаёміць з малюнкавым вобразам “Каток-залаты лабок»; забяспечыць асобасна-арыентаванае ўзаемадзеянне мастацкага вобраза катка з дзіцём, падтрымаць іх жаданне паспяваць як коцік.

Матэрыял: малюнкавы вобраз “Каточак-залаты лабочак”.

Ход

Педагог паказвае малюнак і расказвае забаўлянку “Пайшоў коцік на таржок...”.

Педагог.

Пайшоў коцік на таржок

Купіў Юрку піражок,

Пайшоў коцік на вулку,

Купіў Юрку булку.

Пайшоў коцік рэпку рваць,

Юрку трэба крэпка спаць.

Педагог. (паказвае малюнкавы вобраз ката). Вось наш коцік, які ён прыгожы! Паглядзіце: хвост пушысты, поўсць залацістая. А лабочак ў катка залаты. Каточак спявае сваю песеньку. Яму падабаецца ў вас. Давайце заспяваем песеньку разам.

Вазьмі коціка ў рукі і праспявай разам з ім яго песеньку. “ Мур-мур-мур”. А цяпер пойдзем разам з коцікам на вулку і купім (імя хлопчыка або дзяўчынкі) булку.

Знаёмства з малюнкавым вобразам “ Коцік-варкоцік” і расказванне забаўлянькі “Коцік прачынаецца “

Мэта: пазнаёміць з малюнкавым вобразам “Коцік-варкоцік”, падтрымаць іх жаданне падаць голас як коцік; забяспечыць асобнаарыентаванае ўзаемадзеянне малюнкавага вобразу з дзіцём (“ пазнаёміць” коціка-варкоціка с кожным малым, сказаўшы што-небудзь добрае пра яго).

Матэрыял : малюнкавы вобраз “Коцік-варкоцік”

Ход

Педагог (паказвае малюнкавы вобраз коціка-варкоціка і пытаецца ў дзіцяці). Хто гэта? Як ты здагадаўся, што гэта коцік? Ці прыгожы малюнкавы вобраз коціка? Што ў яго прыгожае? Заспявайце ціха песеньку коціка: “Мур-мур-мур”. Пакажыце, як коцік лапкай ўмываецца.

Педагог паказвае малюнкавы вобраз коціка і расказвае забаўлянку “Коцік прачынаецца” А. Мясціўскага (пераклад з украінскай мовы У. Паўлава)

Коцік прачынаецца –

Лапкамi вымываецца .

Кветка прачынаецца –

Росамi вымываецца.

Ну, а мы з сястрычкаю

Мыемся вадзічкаю.

Пакажыце, як коцік мыецца. Пакажыце коціку, як вы мыцеся. Раскажыце гэтую забаўлянку .

Сярэдняя група

Расказванне забаўлянкi: “Ах ты , коцік, мой каток...”

Мэта: выклікаць у дзяцей цікавасць да фальклору; выкарыстоўваць малюнкавы вобраз коціка з мэтай канцэнтрацыі ўвагі дзетак;спрыяць разуменню маўлення дарослага з апорай на нагляднасць.

Матэрыял: малюнкавы вобраз “Коцік”

Ход

Педагог паказвае дзеткам малюнкавы вобраз коціка і чытае забаўлянку “ Ах ты , коцік, мой каток...”.

Ах ты, коцік, мой каток

Ў цябе шэранькі хвасток.

Прыйдзі ў хату начаваць,

Маю Волечку качаць.

Педагог (звяртаецца да кожнага з выхаванцаў). Папрасі коціка, каб ён прыйшоў ў хату начаваць, і цябе пакачаць. Расказванне забаўлянкi дзеткамi з дапамогай педагога.

Расказванне верша I. Муравейкі “ Адмарозіў лапкі”

Мэта: развіваць у дзяцей уменне эмацыйна ўспрымаць верш, разумець змест вершаванага тэксту, імітаваць і перадаваць голасам асобныя словы з вершаваных радкоў .

Матэрыял: прамысловая цацка “Коцік”

Ход

Педагог. Паслухайце, хто гэта голас падае.(Адказы дзяцей.) Так, гэта коцік. Давайце разам пашукаем коціка. Вось ён куды схаваўся (*дастае коціка з цацачнага ложка*). Накрыўся зверху коўдрай, мы нават адразу яго і не заўважылі. Холадна коціку. Што такое здарылася? Чаго яму так холадна?

Педагог расказвае верш “Адмарозіў лапкі” Івана Муравейкі.

Педагог

Коцік басаногі

Па сняжку гуляў.

Адмарозіў лапы

І заплакаў: -- Мяў...

Што за дзіва гэта?

Трэба бегчы ў дом:

Снег такі халодны,

А пячэ агнём...

I. Муравейка

Педагог. Давайце інсцэнізуем гэты верш. Я буду расказваць верш, а (імя дзіцяці) пакажа голасам, як коцік заплакаў.

Дзіцяці прапануецца сказаць “мяў...” і перадаць голасам пачуцці здзіўлення, асцярогі, жалю, болю і да т.п.

Верш расказваецца да таго часу, пакуль ёсць жадаючыя імітаваць голас коціка.

Расказванне верша Н. Галіноўскай “Коцік-варкоцік”

Мэта: развіваць у дзяцей уменне эмацыйна ўспрымаць верш, разумець змест вершаванага тэксту; выклікаць у выхаванцаў жаданне суправаджаць расказванне верша пэўнымі рухамі ў адпаведнасці з яго зместам.

Матэрыял: малюнкавы вобраз “Коцік”.

Ход

Педагог. Гэта коцік (малюнкавы вобраз). Як коцік голас падае? (“ Мяў-мяў, а яшчэ можна пачуць “ Мур-мур”).

Коцік руды, маленькі, з доўгімі вусамі і пушыстым хвостом. Ляжыць і песеньку спявае: “ Мяў- мяў”, “мур-мур”.

Заспяваем песеньку разам з коцікам: “ Мяў, мяў, мяў”.

А цяпер крышку інакш: “ Мур-мур-мур”.

Паслухайце верш “Коцік-варкоцік” Ніны Галіноўскай.

Коцік-варкоцік

Лёг на жывоцік,

Лапкі пад вушка –

Не трэба падушка.

Коціка ў вершы завуць коцік... (варкоцік).

Давайце разам інсцэнізуем вершык. Я буду расказваць словамі, а вы пакажыце рухамі тое, што робіць коцік. Вось малайцы, сапраўдныя коцікі-варкоцікі.

Расказванне верша В. Віткі “Коця і Каця”

Мэта: развіваць у дзяцей уменне эмацыйна ўспрымаць верш, разумець змест вершаванага тэксту; выхоўваць ашчадныя адносіны да пакрыўджанага коціка.

Матэрыял: прамысловая цацка “Коцік”, лялька Каця.

Ход

Педагог. Паглядзіце, хто гэта выглядае з хаткі? (Паказвае цацку. Дзеці адказваюць). Так, гэта коцік-варкоцік. Коцікі любяць піць малачко і злізваць смятанку. А гэта хто? (Паказвае ляльку. Дзеці адказваюць) Так, гэта дзяўчынка Каця. Маленькія дзеткі таксама любяць салодзенькае каровіна малачко і смятанку? І Каця любіць малачко і смятанку. Паслухайце вершык

пра коціка і дзяўчынку Кацю, які напісаў дзіцячы паэт Васіль Вітка. Верш называецца “ Коця і Каця”

Плача коця на кухні,

Ад слёз вочкі папухлі,

- Што з табою, мой каток,

Забалеў мо жываток?

- Мяў! – сказаў варкоцік, --

Не баліць жывоцік.

У мяне душа баліць –

Як цяпер на свеце жыць.

Як мне жыць у хаце,

Калі хлусіць Каця:

Смятану злізала –

На мяне сказала.

Пашкадуйце коціка, скажыце яму: “ Не плач”. “ Каця больш так рабіць не будзе”. *Педагог дае магчымасць кожнаму дзіцяці пашкадаваць коціка.*

Педагог. Давайце разам раскажам вершык. Вы пераўтворыцеся ў коцікаў і будзеце расказваць вершык ад імя коціка.

Верш інсцэнізуецца пакуль ёсць жадаючыя.

Апісанне цацкі і завучванне ўрыўка з верша Я. Журбы “Коцік”

Мэта: развіваць у дзяцей уменне эмацыйна ўспрымаць вершы, разумець змест вершаваных тэкстаў, суадносіць яго з рэальным карцінамі жыцця, адчуваць рытм вершаваных радкоў; пабуджаць выхаванцаў да выражэння сваіх ўяўленняў у самастойным апісанні коціка з дапамогай вершаваных радкоў.

Матэрыял: малюнкавы вобраз “ Коцік”

Ход

Педагог. Паглядзіце на малюнак. Раскажыце пра коціка, якога вы бачыце. Цяпер паслухайце, як пра коціка расказваецца ў вершы “Коцік” Янкі Журбы.

Хлопчык любіць коціка,

Лашчыць ён варкоціка,--

Коцік міл яму.

З ім на двор гуляць ідзе,

Часта малачка дае

Сябру ён свайму.

Ходзіць коцік беленькі,

Хвосцік яго шэранькі,

А бяжыць – стралой.

К хлопцу прытуляецца,

Спінкай выгінаецца,

Хвост яго – дугой.

Поўсць яго пушыстая,

Беленькая, чыстая,

Мяккая , як лён.

Мышкі, сцеражыцеся!

Ціха !.. Беражыцеся!

Ўміг вас зловіць ён.

Раскажам разам са мной пра коціка словамі з верша.

Ходзіць коцік... *беленькі,*

Хвосцік яго... *шэранькі,*

А бяжыць – ...*стралой.*

К хлопцу ... *прытуляецца,*...

Спінкай ... *выгінаецца,*

Хвост яго –... *дугой.*

Поўсць яго ... *пушыстая,*...

Беленькая ,... *чыстая,*

Мяккая, як... *лён.*

Паслухайце, я яшчэ раз раскажу вам пра коціка, а потым вы будзеце расказваць пра яго самастойна. Верш эмацыйна чытаецца педагогам і расказваецца дзецьмі.

КУРАЧКА

Курачка ўвасабляе сабой сілу зямлі і урадлівасці. Дзеці ўпершыню знаёмяцца з вобразам курачкі, калі ім расказваюць забаўлянку і гойдаюць на назе — «А курачка-рабушэчка». Больш падрабязна гэты вобраз прадстае перад імі ў казцы «Курачка-рабка». Вобраз курачкі звязаны ў дзіцяці з клапатлівасцю і працай («Пшанічны каласок»). Яно само спрабуе падаць голас, як гэта робіць курачка-чубатка.

Пра курачку распавядаецца ў забаўлянках «А курачка-рабушэчка», «На улице три курицы...», «Куручка моя...», народных казках «Курачка-рабка», «Пшанічны каласок», «Як курачка пеўніка ратавала», «Колосок», у літаратурных казках «Бедовая курица» Л. Воронковой, «Чёрная курица...» А. Погорельского, у вершы «Кураняты» А. Лойкаі інш.

Другая малодшая група

Знаёмства з цацкай «Да нас ў госці прыйшла курачка»

Мэта: пазнаёміць з цацкай “Курачка-рабушэчка»; забяспечыць асобна-арыентаванае ўзаемадзеянне цацкі з дзіцём (“ пазнаёміць” курачку с кожным малым); даць магчымасць кожнаму малому пагуляць з цацкай падтрымаць жаданне падаць голас разам з курачкай.

Матэрыял: малюнкавы вобраз “Курачка-рабушэчка”

Ход

Педагог (паказвае малюнкавы вобраз). Хто гэта? Як выглядае курачка? Якога колеру ў яе грабеньчык і бародка? Якога колеру ў курачкі крыльцы і хвосцік? (*Крыльцы ў курачкі ўпрыгожаны пёркамі жоўтага колеру, яны рабенькія, таму мы і называем яе – курачка-рабушэчка*).

Расказвае забаўлянку “А курачка- рабушэчка...»

А курачка-рабушэчка!

Пазыч жа мне грабушэчка!

Гута-та, гута-та!

Не пазычу, не прадам!

Прыйдзі ка мне – дарма дам!

Гута-та! Гута-та!

Наладжвае гутарку пра выгляд курачкі.

Педагог. Вось наша курачка. Якая яна прыгожая. Паглядзіце, грабеньчык і бародка ў яе чырвоныя. Крыльцы і хвосцік белыя з рознакаляровым пер’ем. Курачка квохча: Ко-Ко-Ко.

Пагуляй разам з курачкай. Пакажы, як яна голас падае. Табе падабаецца грабеньчык у курачкі. Папрасі ў яе грабеньчык. Давай разам раскажам забаўлянку пра курачку. Вазьмі курачку ў рукі. Ты будзеш курачкай. А я буду прасіць у цябе грабеньчык.

Педагог чытае пачатак верша, адказ курачкі прапануе выказаць дзіцяці (назвае імя).

Педагог. Цяпер давай раскажам забаўлянку пра курачку разам з табой (назваецца імя дзіцяці). Так забаўлянка расказваецца з усімі дзеткамі групы.

Расказванне казкі “ Курачка-Рабка”

Мэта: выклікаць у дзяцей цікавасць да фальклору; выкарыстоўваць цацку с мэтай канцэнтрацыі ўвагі дзетак; спрыяць разуменню маўлення дарослага з апорай на нагляднасць; працягваць ствараць сітуацыю асобна-арыентаванага узаемадзеяння цацкі з кожным дзіцём; развіваць навыкі дыялагічнага маўлення ў працэсе драматызацыі асобных урыўкаў казкі.

Матэрыял :народныя цацкі: дзед, бабка.

Ход

Педагог (наказвае цацкі і прапануе дзяцей назваць іх). Хто гэта? Як яны выглядаюць? (адказы дзяцей). А цяпер паслухайце казку пра дзеда, бабку і курачку-рабку.

Педагог расказвае казку “ Курачка Рабка”. Затым пытаецца ў дзяцей, што расказваецца ў казцы пра курачку рабку? Далей дзеткі інсцэнізуюць казку.

КАЧКА

Качка, як і іншыя вадаплаўныя птушкі, вылучаецца тым, што ёй падуладныя тры стыхіі – вада, зямля і паветра. Вобраз качкі прысутнічае ў забаўлянках, якія чуе маленькае дзіця. З маленства яго просяць паказаць як качка голас падае. З рускамоўных твораў найбольш папулярная забаўлянка «Кто как кричит» А. Барто, творы «Травка-муравка», «Ребята и утята» М. Пришвина.

Знаёмства з цацкай «Качка» адбываецца гэтак, як і з цацкай «Курачка».

У час знаёмства можна расказаць вершык Р. Барадуліна “Шукалі качаня”

Шукалі качаня

І каля качана

Шукалі

Качаня,

І каля

Таўкача

Гукалі

Ўцекача,

Пакуль пра качаня

Сказала кацяня:

— Ягонья сляды

пабеглі да вады!

КАЗА

Каза — свойская жывёла, якая сімвалізуе дабрабыт і урадлівасць («Дзе каза ходзіць, там жыта родзіць»). Упершыню сустрэча дзяцей з казой адбываецца ў забаўлянках, калі малых «казычуць казой», а пазней — у казцы «Воўк і сямёра казлянятаў». Вобраз казы заусёды суправаджае дзяцей на Калядах. Каза абавязкова уваходзіць у калядны гурт і з'яўляецца яго пастаянным удзельнікам. Пра казу распавядаецца ў забаўлянках «Ідзе каза рагатая», «Ты, каза, каза, лубяныя вочы...», «Наш козёл-стрекозёл то-то умный был...», «Привяжу я козлика...», «Я козочка...» (лит. обраб. А. Прокофьева і А. Чапурова), у казках «Каза-манюка», Лиса и козёл» (обраб. О. Капицы); у мастацкіх творах «Котик и козлик» В. Жуковского, «Два козлика» К. Ушинского і інш.

Другая малодшая група

Знаёмства з цацкай «Да нас ў госці прыйшла каза-дзераза»

Мэта: пазнаёміць з цацкай “Каза-дзераза»; забяспечыць асобнаарыентаванае ўзаемадзеянне цацкі з дзіцём (“ пазнаёміць” казу з кожным малым); даць магчымасць кожнаму малому пагуляць з цацкай падтрымаць жаданне падаць голас, так як гэта робіць каза.

Матэрыял: народная цацка “Каза-дзераза”.

Ход.

Педагог паказвае цацку казы-дзеразы , пытаецца ў дзіцяці

- Хто гэта? Чаму ты так думаеш? Як ты здагадаўся, што гэта каза? Ці прыгожая цацка?

Педагог расказвае забаўлянку.

Ішла каза...

Ішла каза рагатая, бадатая:

-- Каго пападу, таго забаду!

Аленку папала,

Аленку забадала.

Будык-будык-будык!

З нар.

На апошніх словах педагог дакранаецца цацкай да дзіцяці.

Педагог. Вазьміце ў рукі цацку. Раскажам гэтую забаўлянку разам . Да каго ты хочаш дакрануцца Аленка? Калі ласка, давай раскажам пра казу і дакранемся да Міхасіка.(і г.д. пра усіх дзетак).

Сярэдняя група

Расказванне забаўлянкі “Дзе каза рогам»

Мэта: вызваць у дзяцей цікавасць да фальклору. Выкарыстоўваць цацку с мэтай канцэнтрацыі ўвагі дзетак. Спрыяць разуменню маўлення дарослага з апорай на нагляднасць.

Матэрыл: народная цацка “Каза-дзераза”.

Ход

Педагог паказвае дзеткам казу, прапаноўвае апісаць яе: расказаць якая яна, як выглядае, ці падабаецца.

Педагог звяртае ўвагу дзетак на казу і расказвае забаўлянку.

Дзе каза рогам,

Там жыта стогам,

Дзе каза хвастом,

Там жыта кустом...

Педагог. Вазьмі цацку казы ў рукі. Раскажы песеньку пра казу.

Расказванне забаўлянкі “Пайшоў казёл ў арэхі...”

Мэта: вызваць у дзяцей цікавасць да фальклору. Выкарыстоўваць цацку с мэтай канцэнтрацыі ўвагі дзетак. Спрыяць разуменню маўлення дарослага з апорай на нагляднасць. Працягваць ствараць сітуацыю асобна-арыентаванага ўзаемадзеяння цацкі з кожным дзіцём.

Матэрыял: цацкі: “Каза” і “Казёл”.

Ход

Педагог паказвае цацку, звяртае увагу на казу, чым яна адрозніваецца ад іншых жывёл.

Пазнаёмцесь гэта казёл і каза (паказвае народныя цацкі).

Я раскажу вам, што сталася з казой і казлом, калі яны пайшлі ў арэхі.

Пайшоў казёл з казой у арэхі

— казёл шчыпле, каза есць.

Нашчypалі тры мяхі,

а чацвёрты — шалухі!

— Каза-каза, хадзем дадому!

— Не, не пайду!

Няма казы з арэхамі, няма

казы з калёнымі.

Раскажыце гэтую песеньку па ролях ад імя козачкі казла.

БАРАН-КРУТАРАГАН

Баран – гэта адзін з папулярных цацачных персанажаў. Па меркаванні навукоўцаў выявы барана азначалі багацце, жыццёвы поспех. Як адзначае гісторык беларускай цацкі С.У. Касцюкевіч, баран выдзяляецца, дзякуючы такім яго “дэкаратыўным” якасцям, як кучаравая воўна і закручаныя рогі, якія прыгожа перадаюцца ў гліне. Папулярнасць выявы барана была звязана з традыцыйнай восеньскай стрыжкі авечак, якая была своеасаблівым вясковым святам (І.М. Ялатомцава).).

Сярэдняя група

Расказванне казкі “ Баран бок абадран”

Мэта:развіваць у дзяцей уменне эмацыянальна ўспрымаць казку, разумець змест казачнага тэксту, адчуваць маляўнічасць казачных вобразаў; развіваць у выхаванцаў навыкі звязнага маўлення.

Матэрыял:цацка”Баран-крутараган”.

Ход

Педагог. Паказвае цацку баран-крутараган. Звяртае ўвагу дзяцей на цацку і пытаецца, чаму цацка завецца баран-крутараган? Далей прапаноўвае апісаць гэтую цацку.

Пасля апісання цацкі педагог расказвае казку “ Баран бок абадран”.

Далей ідзе гутарка па змесце казкі:

- Чаму барана завуць баран бок абарван?
- Хто дапамагаў лісцы выганяць барана са сваёй норкі?
- Як прасілі звяры пчолку выгнаць барана?

Гульня “ Пастух і авечкі”

Мэта:развіваць у дзяцей уменне адчуваць гульнявыя вобразы, навыкі звязнага дыялагічнага маўлення.

Матэрыял : цацка”Баран-крутараган”.

Ход

Разглядванне цацкі баран-крутараган. Апісанне цацкі дзецьмі.

Педагог. Чаму барана завуць баран-крутараган?

Давайце пагуляем ў гульню “Пастушок і авечкі”

Д з е ю ч ы я а с о б ы: авечкі -- грамада дзяцей; пастушок і воўк.

Усе авечкі (дзеці) стаяць у кутку. Ваўка не бачаць. Пастушок ходзіць з кіем каля авечак. Размахвае кіем і пяе:

Пасу, пасу авечкі

Я за гарою,

Воўк -- за другою.

А я ваўка не баюся,

Кіем баранюся.

А я ваўка не баюся,

Кіем баранюся!

У час пастушкавага спеву воўк падкаціўся, сханіў авечку і павёў, а пастушок не заўважыў. Потым пастушок агледзеўся, што няма ягонаў адной авечкі:

-- Або! Гэта ж няма маёй беленькай авечачкі. Пайду яе шукаць.

Пастушок прыглядаецца на дол, паказвае, стукаючы кіёчкам па падлозе, і прамаўляе:

-- Воўчы след, авечы след! Воўчы след, авечы след...

Ды гэтак стукаючы кіёчкам аб падлогу, стукае ваўка і пытае яго:

-- Кумок, кумок! Ці не бачыў ты маёй беленькай авечачкі?

-- А пабегла беленькай дарожкай! -- адказвае воўк.

Пастушок варочаеца да сваіх авечак ды, махаючы кіем, зноў пяе сваю песню. А ў гэты час воўк падкрадаецца ды крадзе чорненькага баранчыка, а пастушок не заўважае. А нарэшце агледзеўся:

-- Або! Гэта ж няма майго чорненькага баранчыка. Пайдзі яго шукаць.

Пастушок, стукаючы кіем па падлозе, паказваючы сляды, ідзе ў той бок, куды воўк павёў барана, і прамаўляе:

-- Воўчы след, баранні след, воўчы след, баранні след...

-- Кумок, кумок, ці не бачыў ты майго чорненькага баранчыка?

-- А пабег чорненькай дарожкай, -- адказвае воўк.

Пастушок варочаеца да сваіх авечак ды пяе сваю песню, а воўк ідзе красці трэцюю авечку. Гэтак працягваецца, пакуль воўк не перакрадзе ўсіх авечак.

Калі воўк украдзе апошнюю авечку ды калі пастушок папытаецца ў ваўка: "Кумок, кумок! Ці не бачыў ты маёй сівенькай авечачкі?", а воўк адкажа: "А пабегла сівенькай дарожкай", тады ўсе крадзеныя авечкі, якія стаяць у ваўковым кутку, раптам забляюць:

-- Бя! Бя! Бя! Бя!..

Пастушок намяраецца на ваўка кіем. Воўк уцякае. Пастушок займае свае авечкі ды гоніць дамоў, пеючы сваю песню. Гульня канчаецца.

Увага: пры гульні дзяўчат завуць -- авечка, а хлопца -- баран. Колеры надаюць або па колеры вопраткі, або па колеры валасоў.

КОНІК

Конь — свойская жывёла. Яго вобраз сустракаецца і вельмі шануецца у беларускім фальклору. Конь быў патрэбны ваяру. Без яго немагчыма было выконваць цяжкую сялянскую працу. Менавіта таму вобраз каня вельмі станоўча апісваецца ў казках, песнях, прымаўках і прыказках беларусаў. Дзеці знаёмяцца з гэтай жывёлай у большай ступені праз беларускія

народныя казкі «Пра быка і яго сяброў», «Лёгкі хлеб», забаўлянкі «Кую-кую ножку...». Конь — галоўны герой вершаў «Гэй, мой конік» З. Бядулі, «Конік» М. Чарняўскага і інш.

Сярэдняя група

Расказванне верша М. Чарняўскага «Конік».

Мэта: развіваць у дзяцей уменне эмацыйна ўспрымаць верш, разумець змест вершаванага тэксту; пабуджаць іх выражаць свае ўяўленні з дапамогай гульнявых дзеянняў.

Матэрыял: прамысловая цацка «Конік».

Ход

Педагог. Сёння да нас ў дзіцячы садок прыйшла пасылка. Гэтая пасылка з магазіна цацак. Давайце разам паглядзім, што ў гэтай пасылцы? Гэта конік. У яго прыгожая доўгая грыва, хвост. На нагах у коніка капыткі. Такога ж коніка купілі ў магазіне цацак маленькаму хлопчыку. Паслухайце, як расказваецца пра гэтага коніка ў вершы М. Чарняўскага «Конік».

Конік

Мне прывезлі коніка,

Коніка-куплёніка,

З цёмнай грывай стрыгунка,

З цёмнай грывай скакунка.

Мяне конік панясе

Па мураўцы, па расе.

Капыткамі загрузоча,

Ручаінку пераскоча,

Паімчыць, нібы віхор,

За лужок, за сіні бор.

М. Чарняўскі

Педагог. Паслухайце яшчэ раз як хлопчык расказвае пра коніка, якога яму купілі ў магазіне.

Мне прывезлі коніка,

Коніка-куплёніка,

З цёмнай грывай стрыгунка,

З цёмнай грывай скакунка.

У час расказвання педагог суправаджае чытанне паказам.

Педагог. Хлопчык любіць гуляць са сваім конікам-куплёнікам. Пакажыце, як вы ўмеце скакаць на коніку. Малайцы, усе умеюць скакаць на коніку. А зараз (*імя дзіцяці*) паскача на коніку, а я прачытаю вершык.

Глеба конік панясе

Па мураўцы, па расе.

Капыткамі загрузоча,

Ручаінку пераскоча,

Паімчыць, нібы віхор,

За лужок, за сіні бор.

Хто яшчэ хоча пакатацца на коніку, а я пра гэта вершык прачытаю.

МЯДЗВЕДЗЬ

З вобразам мядзведзя малыя знаёмяцца ў беларускіх народных казках «Дзедава рукавічка», «Пра быка і яго сяброў», «Як кот звяроў напалохаў». Сярод звяроў паводле старшынства мядзведзь займае першую пазіцыю (у беларускай прасторы) або другую, саступаючы месца льву, калі размова ідзе пра абодвух звяроў. У некаторых казках мядзведзь супрацьпастаўляецца

ваўку, хаця ў іншых сітуацыях яны дзейнічаюць супольна з іншымі зьярамі, дапамагаючы галоўнаму герою. Вобраз мядзведзя падаецца ў забаўлянках «У куце сядзіць мядзведзь, «Сядзіць мядзведзь на калодзе...», у фальклорных і літаратурных творах «Колобок» (обраб. К. Ушинскаго), «Теремок» (обраб. М. Булатова), «Маша и медведь» (обраб. М. Булатова), «Зимовье зверей» (обраб. И. Соколова-Микитова), «Мядзведзь» А. Якімовіча, «Три медведя» Л. Толстого, «Медвежата» Е. Чарушина.

Другая малодшая група

Расказванне песенькі «У куце сядзіць мядзведзь»

Мэта: вызваць у дзяцей цікавасць да фальклору. Выкарыстоўваць цацку с мэтай канцэнтрацыі ўвагі дзетак. Спрыяць разуменню маўлення дарослага з апорай на нагляднасць.

Матэрыял: народная цацка «Мядзведзь».

Ход.

Педагог паказвае дзеткам мядзведзя, прапаноўвае апісаць яго: расказаць які ён, як выглядае, ці падабаецца.

Педагог звяртае ўвагу дзетак на мядзведзя і расказвае песеньку.

У куце сядзіць мядзведзь

У куце сядзіць мядзведзь,

Хустку вышывае,

А лісічка невялічка

Хатку прыбірае.

А каток пячэ аладкі,

Маслам падлівае.

Мышанятка жвава, гладка

Катку памагае.

Педагог. Пра каго расказваецца ў песеньцы. Знайдзі гэтых звяроў на малюнках. Вазьмі цацку мядзведзя ў рукі. Давай раскажам песеньку разам. Ты раскажаш пра мядзведзя, а я пра іншых жывёл.

**Знаёмства дзяцей дашкольнага ўзросту з народнымі цацкамі
(малюнкавымі вобразамі) міфічных і казачных істот і раскаванне
фальклорных твораў**

*З вобразамі міфічных і казачных істот выхаванцы часцей знаёмяцца падчас правядзення **народных святаў, фальклорных карнавалаў***

ОХ

Ох — міфічная істота. Выглядае як барадаты чалавечак невялікага росту, Носіць кашулю, пояс з беларускім арнамантам, штаны паласатыя. На галаве у яго прыгожы саламяны капялюшык або шапка-аблавуха, або магерка, на нагах — лапці; жыве пад зямлёю. Калі хто, бядуючы, уздыхае «Ох!», то ён выходзіць з-пад зямлі і пытаецца ў яго: «Чаго патрабуеш?» А як хто ўжо гэта ведае ды не спалохаецца і скажа яму, чаго хоча, то ён яму тое і дасць.

Раскаванне беларускай народнай казкі “Ох і залатая табакерка”

Мэта: развіваць у дзяцей уменне эмацыйна ўспрымаць казку, разумець змест казачнага тэксту, адчуваць маляўнічасць казачных вобразаў. Развіваць у выхаванцаў навыкі звязнага маўлення.

Матэрыял: малюнкавы вобраз --ОХ

Ход

Разглядванне малюнкавага вобраза цацкі. Апісанне характэрных асаблівасцей цацкі. Раскаванне казкі. Размова пасля раскавання:

Педагог. Хто такі “Ох”? Што падараваў ён Янку? Назаві сапраўдных сяброў Янкі. Чаму іх можна назваць сапраўднымі сябрамі?

ВАДЗЯНІК

Выглядае дзядком з зялёнай барадой і валасамі, якія зблыталіся з цінай і водарасцямі. Па павер'ях, гэтая істота жыве ў водах рэк, у азёрах, крыніцах, нават у калодзежах. У Беларусі вадзянік — уладар вадаёмаў. Вобраз вадзяніка шырока вядомы і ў беларускім фальклоры, і ў літаратуры. Фальклорны вадзянік з'яўляецца марскім царом (у чарадзейных казках).

Знаёмства з малюнкавым вобразам вадзяніка

Мэта: пазнаёміць дзяцей з малюнкавым вобразам вадзяніка, вызначыць характэрныя асаблівасці.

Матэрыял: малюнкавы вобраз “Вадзянік”.

Ход

Педагог паказвае дзіцяці малюнкавы вобраз вадзяніка і пытаецца:

- Ці ведаеш ты, хто гэта?
- Чаму ты так думаеш?
- Як ты здагадаўся, што гэта вадзянік?

У Беларусі вадзянік — уладар вадаёмаў. Яго ўяўлялі ў вобразе дзядка з доўгімі валасамі зялёнага колеру, увесь ён у ціне і водарасцях. Вобраз вадзяніка часта сустракаецца ў чарадзейных казках. Ён там з'яўляецца марскім царом .

- Што адметнага ты заўважыў у малюнкавым вобразе вадзяніка?
- Ці падабаецца табе вадзянік? Апішы вадзяніка.

ХАТНІК (ДАМАВІК)

Хатнік -- выглядае старым дзядком, з доўгімі валасамі, носіць вопратку белага колеру. На галаве магерка, на нагах лапці. Жыве ў кожнай хаце і з'яўляецца яе апекуном. Назірае за гаспадаркай і сямейным побытам. Дамавік -- дбайны гаспадар. Ён любіць дружную сям'ю.

Знаёмства з малюнкавым вобразам дамавіка будзеца такім жа чынам як і з вадзяніком.

ПАЛЯВІК

Палявік – міфічная істота, выглядае маладым, дужым, статным хлопцам з блакітнымі вачыма і русымі валасамі. Махне Палявік правай рукою – расце і таўсцее сцябло. Махне леваю – наліваецца колас, страсяне галавою – уся ніва ўсцілаецца залатымі снапамі.

Знаёмства з малюнкавым вобразам палявіка будзеца такім жа чынам як і з вадзяніком.

Расказванне казкі “Палешукі і палевікі”

Мэта: развіваць у дзяцей уменне эмацыйна ўспрымаць казку, разумець змест казачнага тэксту, адчуваць маляўнічасць казачных вобразаў. Развіваць у выхаванцаў навыкі звязнага маўлення. Выхоўваць любоў і павагу да працы.

Матэрыял: малюнкавы вобраз “Палевік”.

Ход.

Разглядванне малюнкавага вобраза палевіка. Апісанне яго дзецьмі. Расказванне казкі педагогам. Гутарка пасля расказвання: хто такія палешукі? Хто такія палевікі.

ЯРЫЛА

Ярыла – міфічная істота. На выгляд гэта малады, прыгожы юнак, ў белым плашчы, на галаве ў яго вянок, у руках каласы, ногі босыя.

Знаёмства з малюнкавым вобразам адбываецца так, як і з вадзяніком.

ЛЯЛЯ

Ляля (Лёля), багіня вясны. Аберагае моладзь, закаханых. Выглядае як маладзенькая, прыгожая, стройная, высокая дзяўчына (таму кажуць: «Прыгожая, як Ляля»). На галаве можа быць вяночак з кветак.

Знаёмства з малюнкавым вобразам адбываецца так, як і з вадзяніком.

АСІЛАК

Асілак – “рослы, магутны чалавек, як дуб... Адзенне асілка са звярыных шкур.

Вобраз асілка падаецца ў казках і паданнях.

Знаёмства з малюнкавым вобразам адбываецца так, як і з вадзяніком.

Старэйшая група

Расказванне беларускай народнай казкі “Асілкі”

Мэта: развіваць у дзяцей уменне эмацыйна ўспрымаць казку, разумець змест казачнага тэксту, адчуваць маляўнічасць казачных вобразаў. Развіваць у выхаванцаў навыкі звязнага маўлення.

Матэрыял: малюнкавы вобраз “ Асілак”.

Ход

Разглядванне малюнкавага вобраза. Апісанне асілка. Расказванне казкі.Размова па змесце казкі пасля расказвання.**Педагог:** Хто такія асілкі? Як апісваюцца асілкі ў казцы?

Пра асілка і змеяў

Мэта: развіваць у дзяцей уменне эмацыйна ўспрымаць казку, разумець змест казачнага тэксту, адчуваць маляўнічасць казачных вобразаў; развіваць у выхаванцаў навыкі звязнага маўлення.

Матэрыял: малюнкавы вобраз “Асілак”.

Ход

Разглядванне малюнкавага вобраза. Апісанне асілка. Расказванне падання.Размова пасля расказвання.

Педагог: Што сталася з асілкам? Як ён дапамог людзям?

КАЦІГАРОШАК

Кацігарошак – казачны герой , асілак. Вобраз Кацігарошка падаецца ў казках.

Знаёмства з малюнкавым вобразам адбываецца так, як і з вадзяніком.

ЛЕШЫ АБО ЛЯСУН

Лесавік, або лясун — міфічная істота. Ён — гаспадар лесу і звяроў. Прыгожы чалавечак, галава якога пакрыта доўгімі кучарамі і нагадвае вершаліну хвої вялізнае тулава апранута ў звярыныя (воўчыя і мядзвежыя)

шкурцы поўсцю навыварат; рукі і ногі тоўстыя і моцныя, як ствалы дубоў, вочы гараць, як у савы. Ростам лесавік роўны з дрэвамі таго лесу, дзе валадарыць. Можа павялічвацца і памяншацца, прыстасоўваючыся да велічынні дрэў. Ён надзвычай дужы: калі разгуляецца ў лесе ў час буры, то з каранем вырывае магутныя дубы, на кавалачкі ламае векавыя сосны, валіць на зямлю мноства дрэў, высцілаючы свой шлях у лясным гушчары, каб ніякая сіла не магла дабрацца па яго слядах да яго логава. Калі лесавік разгульвае па сваіх уладаннях, яго суправаджаюць зграі звяроў і чароды птушак, асабліва совы, пугачы, сарокі. Ён дапамагае людзям.

Знаёмства з малюнкавым вобразам адбываецца так, як і з вадзяніком.

ЗЮЗЯ

Зюзя – бог зімы. Старэнькі дзядок, нізенькага росту, тоўсты, з белымі як снег валасамі на галаве і такой жа даўжэзнай барадой. Ходзіць у белай цёплай вопратцы, ногі ў яго босыя, галава нічым не прыкрытая. У руцэ носіць жалезную булаву. Выраз твару добры. Нос, як бульбачка, усміхаецца.

Знаёмства з малюнкавым вобразам адбываецца так, як і з вадзяніком.

Завучванне верша Л. Геніюш “Мароз”

Мэта: развіваць у дзяцей уменне эмацыянальна ўспрымаць вершы, разумець вобразны змест вершаваных тэкстаў, звязваць яго з рэальнымі карцінамі прыроды; падтрымліваць у іх жаданне самастойна расказваць верш напамяць.

Матэрыял: малюнкавы вобраз “Зюзя”.

Ход

Педагог. Вы сёння ішлі ў дзіцячы садок, якая на двары пара года? Давайце разам раскажам пра зіму. Зімой холадна, *працягвайце далей...* сонейка амаль несвеціць, ідзе ... снег, кусае за тварык.... мароз, дрэвы стаць ... голыя, на галінках дрэў і кустоў ... снег, рэчкі пакрыліся ... лёдам. Гэта так Зюзя стараецца (малюнак) . Ён марозіць усё, што пападае пад руку. Зюзя сваёй пушыстай і вялікай барадой замятае ўсе сцежкі дарожкі, атуляе

снегам дрэвы ў лесе і садзе, насыпае высокія гурбы, з якіх так добра з'язджаць на санках. Паслухайце верш, Я. Журбы пра дзядулю мароза.

Дзед Мароз

У вопратцы белай,

Шырокай, даўгой,

З вялікай пушыстай

Мятлой-барадой

Прышоў к нам здалёку

Дзядуля Мароз,

Завеі і холад

З сабою прынёс.

У бель апранае

Ён дрэвы, кусты,

На рэчках, азёрах

Будуе масты. Я Журба.

Педагог. Раскажыце словамі з верша пра дзядулю Мароза . Так, гэта ён.

У вопратцы белай,

Шырокай, даўгой,

З вялікай пушыстай

Мятлой-барадой

Педагог. Дзядуля Мароз прынёс нам завеі і холад. У снег апранае ён дрэвы кусты, а на рэчках і азёрах будзе масты. Ці баяцца дзеткі дзядулю мароза? Каб не замёрзнуць, патрэбна ў моцны мароз цёпла апранацца. Паслухайце яшчэ адзін вершык пра мароз.

Мароз

На дварэ – мароз

Лёд да стрэх прырос.

Ой, мароз, мароз, -- шчыпле твар да слёз.

-- Ажно сам замёрз, -- кажа дзед Мароз.

Л. Геніюш

Педагог. Што робіць мароз з нашым тварыкам? Так, “ой, мароз, мароз, -- шчыпле твар да слёз”. Паўтары, Аленка – “ой, мароз, мароз, -- шчыпле твар да слёз”. Паўтары, Алесік. А пра сябе, што кажа дзед Мароз? “Ажно сам замёрз, -- кажа дзед Мароз”. Паўтары, Юлечка, паўтары, Толік. Паслухайце вершык яшчэ раз. Паспрабуем расказаць верш разам.

На дварэ – ... *мароз*

Лёд да стрэх...*прырос.*

Ой, мароз, мароз, -- шчыпле ...*твар да слёз.*

Ажно сам замёрз, -- кажа... дзед Мароз. (інтанацыяй заахвочваць дзяцей да заканчэння радка). Цяпер раскажыце верш пра мароз самастойна.

Расказванне верша “Дзед- госць”

Мэта: развіваць у дзяцей уменне эмацыйна ўспрымаць вершы, разумець вобразны змест вершаваных тэкстаў, звязваць яго з рэальнымі карцінамі прыроды; падтрымліваць у іх жаданне самастойна расказаць верш напамяць.

Матэрыял: малюнак “Зюзя”.

Ход

Разглядванне малюнкавага вобраза Зюзі.

Зюзя – старэнькі дзядок, нізенькага росту, тоўсты, з белымі як снег валасамі на галаве і такой жа даўжэзнай барадой. Ходзіць па сыпкім снезе босы, без шапкі. Хвалюецца ён затое, каб на палі снегу насыпаць, у садзе дрэўцы снегам атуліць, на рэках ды азёрах масты пабудаваць.

Педагог. Расказванне верша Я. Коласа “Дзед-госць”

Ходзіць дзед белабароды

Полем, лесам, пералескам,

Засцілае рэчкі лёдам,

Брыльянцістым снежным блескам.

Сыпле іней на бярозы,

Туліць дрэвы лёгкім пухам,

Крые руні, травы, лозы

Белай воўнаю — кажухам. *Я. Колас*

Педагог. Як вы лічыце, чаму ў гэтага верша такая назва -- «Дзед-госць»? Пералічыце словамі з верша, якія справы ў белабародага дзеда ўзімку?(засцілае рэчкі лёдам, сыпле іней на бярозы, туліць дрэвы лёгкім пухам, пакрывае травы, лозы белай воўнаю – кажухам). З чым параўноўваецца снег у вершах пра зіму? (з белай воўнаю – кажухам, з белаю пялёнкай, з мяккай пярэнай). З чым бы параўналі снег вы, калі б складалі пра яго верш? Паслухайце гэты верш яшчэ раз.